

OvD Zondag 15 januari 2023

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Zo nu en dan komen ze nog wel eens langs in de social media, moeder en zoon Van Putten. Met name tijdens de feestdagen in december. Een onvergetelijke creatie van Van Kooten en De Bie. Ze gaan samen schaatsen. Of Sinterklaasinkopen doen. Of een Kerstboom uitgraven in het bos. Niemand kan om moeder Carla van Putten heen. Haar wil is wet. Er is geen ontsnappen aan. In haar kielzog gaat zoon Frank van Putten, met een bevroren grijns om zijn mond. Veel te lang is hij thuis blijven wonen. Hij heeft geen schijn van kans. Onophoudelijk wordt hij door zijn moeder op sleeptouw genomen. Ogenschijnlijk braaf volgt hij haar braaf op al haar wegen. Maar in zijn hoofd is het opstand. Wil hij dit niet. Af en toe ziet hij kans zich tot de camera, tot de kijker te wenden om dat ook even te zeggen, buiten gehoorsafstand van zijn moeder: 'Ik wil dit niet! Ik wil helemaal geen Kerstmis vieren. Ik wil rollebollen met een fijne vriendin. Maar dat kan ik niet'. Een uitspraak die steevast wordt gevolgd door het cryptische: 'Daar ben ik voor behandeld'.

Het is daarom zo sterk omdat het van alles tegelijk is. Het toont hoe een mens helemaal verstrikt kan raken, gevangen genomen kan worden in familieverbanden. Hoe mensen elkaar gegijzeld kunnen houden. Tal van films en boeken hebben dit tot onderwerp. Het bracht, naar ik meen de

schrijver André Gide tot de nog altijd shockerende uitspraak: 'Familles, je vous hais!' Maar ik denk ook dat het ons shockeert omdat we het op een of andere manier ook in ons eigen leven herkennen. Sommigen onder ons hebben hun leven lang nodig om onder deze erfenis uit te komen. Sommigen onder ons lukt het eigenlijk nooit. Maar niemand onder ons kan onder de opdracht uit om een of andere verhouding tot je voorgeslacht te vinden. Dat is het huiswerk van iedereen.

Natuurlijk gaat het niet aan om het verhaal van de evangelist Lucas vandaag over de twaalfjarige Jezus in de tempel te reduceren tot familietherapie. Maar iets daarvan speelt hier wel degelijk een rol. Laten we het voorlopig maar op een goddelijke interventie in een familiedrama houden.

Het begint er eigenlijk al mee als Lucas meldt dat dit kind opgroeit, krachtig is geworden, vervuld van wijsheid en genade van God. Het is hiermee, om de beroemde woorden van de vader van Dik Trom te citeren, 'een bijzonder kind, en dat is-ie'. Maar waar die trotse bevestiging van het weliswaar eigenzinnige, maar toch vooral eigen kind van de vader op zijn instemming kan rekenen, is met deze eerste zin van Lucas al meteen het accent gelegd op de volkomen eigen weg die deze Messias zal gaan. Hij, Jezus, is van niemand en daarom is hij er - op een vreugdevolle manier - van en voor iedereen! Het geheim van deze messias is dat niemand hem kan claimen. Hij kan niet gereduceerd worden tot zijn biologische afkomst. Dat is ook de kern van heel dat gedoe rondom die maagdelijke geboorte. Daar kun je natuurlijk eindeloos theologisch op turen en eerlijk is eerlijk, daar had vooral Rome een handje van. Maar daar gaat het natuurlijk helemaal niet over. Wat hiermee vooral gezegd wil zijn is dat God ruimer kijkt dan naar afkomst,

ras of nationaliteit. Voordat je het weet, meen je dat jij of jouw nationaliteit uitverkoren is. Of erger nog: superieur. Om dat van meet af te voorkomen, wordt door Lucas alle begin bij God gelegd. Hij, en alleen hij, is iets nieuws begonnen. Dit kind heeft de genade van God als genesis. Dit kind is niet voortgekomen uit welke vorm van menselijke potentie dan ook.

Dat zet de zaak natuurlijk wel op spanning. Dat zullen we ook dadelijk in de cantate horen. Het dialogisch karakter van de in die tijd heel populaire Italiaanse opera is vooral in deze cantate bijzonder geslaagd. In het duet tussen sopraan en hobo vinden wij de wanhopige zoektocht naar het Christuskind verklankt. En in de waardige en sonore bas de zekerheid van de Vox Christi. Geheel in de traditie van Bach vinden deze twee elkaar in het verlangen. Maar in de Lucastekst blijft dat toch een beetje de vraag. Er blijft een spanning bestaan. Een spanning tussen de normale, familiale betrekkingen en wat ik maar even zal noemen, het hogere doel. De universele betekenis. Dit kind zal de sleutel zijn tot een beter bestaan. Maar daartoe zal het zich wel los moeten maken, uit moeten breken uit de beslotenheid van het normale. Het gebruikelijke. Datgene wat vanzelf spreekt en daarom ook nooit de vaste patronen zal doorbreken.

Iets eerder in het Lucasevangelie wordt Maria door Simeon in de tempel aangezegd dat het natuurlijk prachtig is, dit kind, maar dat er ook een zwaard door haar eigen ziel zal heengaan. Natuurlijk wordt hiermee bedoeld op groter leed dat haar zal overkomen. Maar je zou ook kunnen zeggen dat het hier al gebeurt. Iemand merkte afgelopen week op: 'Misschien wist zij het al, Maria, van die hogere bestemming van Jezus. Niet voor niets was het haar allemaal door de engel Gabriël verteld en

heeft zij er zelf van gezongen. Maar misschien had zij gehoopt dat zij hem nog even bij zich had kunnen houden.' Ik vind dat een mooie en zelfs wel ontroerende gedachte. Je weet het wel maar je hoopt van niet. Je weet dat je dit kind niet onder de korenmaat kunt houden. Dat zijn licht bedoeld is om het de duisternis van de wereld weg te schijnen. Om een einde te maken aan de laars die dreunend stampet in de nacht. Maar je weet ook hoe het afloopt en je houdt je hart vast. Uiteindelijk zul je God niet begrijpen. Je zult de gangen van God niet begrijpen omdat zijn goedheid te groot is voor jouw geluk alleen. Je probeert het te snappen. Daarom staat er ook, net als in het Kerstevangelie, dat Maria al deze woorden bewaard in haar hart. Maar wat ook blijft, zijn alle gewoontes, patronen waarin je gevangen blijft en die je ook niet goed kunt doorbreken. Uiteindelijk, zo staat geschreven, begrijpen zijn ouders het woord niet dat hij tot hen spreekt.

Ze zeggen de gebruikelijke dingen. Althans, zijn moeder zegt het en vader doet er het zwijgen toe. Maar dat is ook niet zo ongebruikelijk. Ze zegt: wat doe je ons aan, je vader en moeder zochten je met smart. Passieve agressiviteit, zo noemen psychologen dat. Moeder is niet boos maar verdrietig. Zij zoeken Jezus bij hun verwanten en gelijken. Maar zo vanzelfsprekend zijn de gangen van de messias niet. Die moet je juist zoeken bij wie helemaal niet op je lijkt. Hoeren en tollenaars, zo zal nog eens blijken. Of inderdaad, in gesprek in de tempel, bezig met de dingen Gods.

Natuurlijk is het een zwaard in je eigen ziel. Natuurlijk had je het liever anders gezien. Maar misschien overweegt Maria nu juist weer deze dingen in haar hart omdat zij vermoedt dat dit kind de sleutel bezit om voor heel de wereld, voor alle verdrietigen en vastgelopenen, de poorten

te openen van genade en goedheid. Voor iedereen. Ook voor Frank van Putten, met alles wat in hem kookt. Daarvoor heeft God ons behandeld.

Amen.